

Monica Boschman

Een halve minuut

'Het is precies twaalf en een halve minuut over vijf,' zegt de presentator op de radio. Ik zit in de auto en zing het lied mee dat hij aankondigt. De zon schijnt, ik ben bijna thuis.

's Avonds keert die halve minuut bij me terug. Ik kijk op de secondewijzer van de keukenklok en zwijg dertig seconden. Nog een keer, ik tel mijn hartslagen, het zijn er tweeëndertig. Nu loop ik, ik tel vierenveertig stappen. Ben ik de enige luisteraar die aan die halve minuut is blijven hangen? Ik wil grip krijgen, niet op de halve minuut maar op het effect dat het uitspreken ervan op mij heeft. De schijnprecisie, de vercijfering en de verabsolutering. Hoeveel? Hoe lang? Hoe duur?

Schijnzekerheid

De hele dag krijg ik cijfers voorgeschoteld. Ze worden gebracht als aankondigingen van een werkelijkheid. Het kost achttien minuten om daar te komen, het wordt elf graden, er staat een file van negen kilometer op de A50. Zes doden bij een ongeluk, 54 % ontevreden over het kabinet, 5089 asielaanvragen in een maand. Uiteraard met uitleg of het meer of minder is dan normaal gesproken op dit uur van de dag of in deze tijd van het jaar. Ik merk dat ik het niet meer verdraag, de schijnzekerheid van de getallen die ons dagelijks vergezellen, het voortdurend iken en vergelijken, het instrumentele van deze communicatie. Het leidt af van de dingen waar het in het leven werkelijk om gaat: verbinding, vertrouwen, verwondering.

Het getal staat steeds vaker de ervaring in de weg. Zelfs boven een artikel staat hoeveel minuten het kost om het te lezen. Ik kauw graag op zinnen, wil de betekenis tot me laten doordringen. Hoe kan dat in die tijd?

Kijk maar, het regent

De volgende ochtend besluit ik een wandeling te maken in het bos in de buurt. Op de oprit vraagt de buurman of ik een regenbroek bij me heb. Hij wijst niet naar de lucht, maar haalt zijn telefoon uit zijn broekzak. Ik mompel: 'Het komt goed.' Pas beweerde iemand aan mijn keukentafel dat het regende, terwijl ik door het raam zag dat het droog was. Hij zei: 'kijk maar' en wees naar zijn app. Ik stak mijn hand uit het raam en liet mijn droge hand zien. Er ontstond een discussie over wie gelijk had.

Ik denk te lang over het weer, maar we hebben ons ertoe te verhouden, elke dag opnieuw. Zoeken we daarom de buitentemperatuur al op als we nog binnen zijn?

Tegenwoordig horen we bij kou op het nieuws naast meetbare temperatuur ook de berekende gevoelstemperatuur. Dat is wat je voelt als je even het hoofd buiten de deur steekt. Zo bewegen we ons van onze natuur af en er dan met een omweg weer naartoe.

Losgezongen van ons midden

Halverwege de wandeling pauzeer ik op een terras met een kleine speeltuin. Mijn ogen zoeken de schommel. Hoe ingenieus de andere speeltoestellen ook zijn, zonder schommel is een speeltuin niet compleet. Het is rustig, na de koffie laat ik me verleiden door het houten plankje dat er zonder mens en beweging verlaten uitziet. Ik schommel zacht naar de ene kant, zacht naar de andere kant, mijn handen losjes om het touw. Dat is het, denk ik. Op de schommel van het mens-zijn willen we alleen maar hoger. We zijn losgezongen van ons midden, van de evenwichtsstand. We weten dat we de goden niet zijn, maar willen ze wel aanraken. Hoger, verder, dieper, grootser. Alsof we vergeten zijn dat we stoffelijk zijn en bij de aarde horen. We vliegen grenzeloos naar andere werelddelen. We kopen wat goedkoop is, vragen ons niet af hoe ons voedsel gemaakt is en hoe spullen vervoerd zijn naar hier. Bijna alles is verpakt en houdbaar gemaakt. Ondertussen luisteren we naar nieuws dat ons te boven en te buiten gaat. Nadat we er weken voor uitgetrokken hebben om te pelgrimeren, reizen we in een paar uur met het vliegtuig weer terug. We schommelen in een noodtempo alle kanten uit, ten koste van onszelf. Want hoe verder je ergens vanaf bent, hoe meer ervoor nodig is om terug te keren.

Vervreemdend

We noemen het vooruitgang, misschien zou verafgang een beter woord zijn. Veraf van onszelf. We gaan dieper de aarde in en zoeken het hoger in de lucht. We kopen apparaten die doen wat we voorheen zelf nog deden. Alsof het ons hoogste doel is om onszelf overbodig te maken. Toch hebben we het drukker dan ooit. Hoe vervreemdend ons leven is, zien we zelf niet meer. Met de auto naar de sportschool om daar te fietsen - wat dan spinnen heet. De paniek die uitbreekt wanneer je je telefoon een keer bent vergeten mee te nemen. Tuinen vol tegels.

Wanneer ik naar de sterren kijk, voel ik me nietig en deel van een groter geheel. Wanneer ik naar een bloem kijk voel ik me verbonden. Vallend blad laat me anders kijken naar afscheid. Het leven ontvouwt zich en verwondert me. Het is er, elke dag opnieuw. Wat heb ik werkelijk nodig aan geld, spullen, ruimte en getallen? Wie praat mij aan dat je de echte ervaring van mens zijn pas hebt wanneer je in de ruimte vanaf een afstandje naar onze aarde kijkt. Tegen betaling.

Blinde vlekken

We nemen steeds meer ruimte in. Toch is de kern van het mens zijn de afgelopen eeuwen niet veranderd. We zijn inventief om te kunnen overleven, we verhouden ons tot elkaar en de aarde, we planten ons voort, we bedenken steeds nieuwe dingen, we hebben de behoefte ons uit te drukken en wat achter te laten. We discussiëren nog over dezelfde onderwerpen als de Romeinen, bijvoorbeeld over rechten, vrijheid en seksuele moraal. Steeds gaat het over dezelfde vragen, opnieuw verpakt.

We denken dat we meer ontwikkeld zijn dan de mensen die ons voorgingen, maar hebben onze eigen blinde vlekken. We hebben god door geld vervangen, het biechten bij de pastoor door de realitysoap. Oude rituelen zijn vervangen door nieuwe: een geluuksmoment delen op Facebook, een bucketlist maken om waarde toe te voegen aan dit unieke leven. We zien wat we hebben toegevoegd, niet wat we hebben ingeleverd. We verliezen onze band met alles wat er van nature is, kijken weg van het mysterie. We hebben onszelf versnipperd omdat we overal tegelijk willen zijn. Ik denk aan fear of missing out, ook al wil ik niet in het Engels denken. Het komt steeds vaker als FOMO voorbij, dat beperkt het tijdverlies. Misschien is de ruimte die we bestrijken te groot voor ons, waardoor we onszelf in stukjes mens verdelen en het steeds meer moeite kost een om een 'heel' mens te zijn.

In volle vaart

Er staat al een tijdje een kind naar me te kijken. Ik stap van de schommel, hij neemt hem van me over. De jongen schommelt steeds hoger, tot hij op een bepaald punt even stil hangt in de lucht en dan door de zwaartekracht weer naar beneden wordt getrokken. Dat geeft een ongemakkelijke klap, alsof moeder aarde zegt: nu is het leuk geweest. Hij kijkt me aan, lacht erom.

Deze schommel is veilig, hier staat op elk speeltoestel een keurmerk. Maar wat gebeurt er in het echte leven met onze middelpuntzoekende en middelpuntvliedende krachten? Waar vliegen we uit de bocht? Wat houdt ons bijeen nu de schommel niet alleen hoger gaat, maar ook de schommel zelf steeds hoger wordt. We schommelen ons rot en vergeten de balans. Die tussen welvaart en welzijn, tussen rijk en arm, tussen natuur en economie. De grote schommel heeft geen boodschap aan mijn vragen. Het is een systeem geworden, los van de mensen. Meteen in volle vaart, zonder het liefdevol aanduwen van een familielid. Te hoog om eraf te springen. Kunnen we nog terug? Dat is een moeilijke beweging. Terug in bezit, in geld, in behoeften. Terug langs de weg die je al ging. Terug om sorry te zeggen. Stilstand is nog moeilijker. Niets doen, ons hoogstens laten wiegen door de wind.

Liever laten we ons alle kanten uitslingeren, de afdruk van de touwen in onze handen van het krampachtig vasthouden, voortdurend de angst om te vallen.

In het midden uitkomen

Thuis trek ik mijn wandelschoenen uit. Is het vijf voor twaalf of is het twaalf en een halve minuut over vijf? Het is gewoon de hoogste tijd om een evenwicht te vinden. De schommel gaat al eeuwen mee, staat afgebeeld op Griekse vazen van ver voor onze jaartelling, op een schilderij van Renoir, op een foto van mij als kind. Ik ga een oude schommel in mijn tuin zetten. Niet om zo hoog mogelijk te gaan, maar om steeds weer in het midden uit te komen, bij mezelf, een mens met een ziel. Vergelijk het met de witregel in een gedicht, de maat rust in een muziekstuk. Waar schijnbaar niets gebeurt, gebeurt het meest. Het is thuiskomen vanuit de beweging. Zoals thuiskomen na het lezen van een boek of na een wandeling.

Die halve minuut zit me nog steeds dwars. Ik heb in de speeltuin zelfs geteld tijdens het schommelen. In een halve minuut kun je zo'n tien keer heen en weer. Is dat genoeg om weer iets van evenwicht terug te vinden. Is dat waar de radiopresentator aan dacht? In elke halve minuut kun je dichtbij jouw werkelijkheid vinden. Een fragment van leven, op weg naar de dood. Wat we ook doen, in de kern blijft alles hetzelfde.